

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSSEN EN DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft:

- Voorontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten wat betreft versterking van de lokale democratie
- Definitieve goedkeuring

Samenvatting

Dit voorontwerp van decreet wijzigt de volgende decreten:

- het decreet van 28 januari 1977 tot bescherming van de namen van de openbare wegen en pleinen;
- het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van 8 juli 2011;
- het Digitaal Kiesdecreet van 25 mei 2012;
- het decreet van 4 april 2014 betreffende de organisatie en de rechtspleging van sommige Vlaamse bestuursrechtscolleges;
- het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur;
- het programmadecreet van 20 december 2019 bij de begroting 2020.

Inhoudelijk, met sterk en democratisch bestuurde gemeenten voor ogen, moderniseert en versterkt dit voorontwerp van decreet de regels van de lokale democratie als volgt:

1. het schaft de opkomstplicht bij gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen af;
2. het voert maatregelen in tegen het ronselen van stem-volmachten;
3. het schaft de invloed van de lijststem op het aanwijzen van de gemeenteraadszetels van een lijst aan de verkozenen op die lijst af;
4. het regelt dat na de verkiezingen, de installatie van de nieuwe gemeenteraad gebeurt op één van de eerste vijf werkdagen van december;
5. het regelt een tijdelijk exclusief initiatiefrecht om een meerderheidscoalitie te vormen;
6. het regelt dat de verkozene voor de gemeenteraad met de meeste stemmen van de grootste fractie van de coalitie burgemeester wordt;
7. het regelt een constructieve motie van wantrouwen;
8. het regelt dat organen van het lokaal bestuur digitaal en hybride kunnen vergaderen;

9. het regelt de onverenigbaarheid tussen het mandaat van gemeenteraadslid en leidinggevende zijn van een sociale huisvestingsmaatschappij en tussen het mandaat van gemeenteraadslid en leidinggevende zijn van een intergemeentelijk samenwerkingsverband;
10. het werkt de onverenigbaarheid weg tussen het mandaat van districtsraadslid en het mandaat van lid van het bijzonder comité voor de sociale dienst;
11. het faciliteert de vrijwillige samenvoeging van gemeenten door regelgeving fusievriendelijker te maken en door een waarborgsysteem in te bouwen voor de middelen die fusiegemeenten ontvangen uit het Open Ruimtefonds;
12. het stelt regels vast over de presentiegelden voor het bijwonen van de organen van de samenwerkingsverbanden van lokale besturen;
13. het conformeert de regels rond samenwerkingsverbanden van lokale besturen aan het Wetboek van vennootschappen en verenigingen;
14. een aantal van vermelde wijzigingen van de regels voor de gemeenten werkt door naar de OCMW's en of de districten.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT/BELEIDSDOELSTELLING

BELEIDSDOMEIN: kanselarij en bestuur

BELEIDSVELD: binnenlands bestuur en stedenbeleid

INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT: binnenlands bestuur, stedenbeleid

BELEIDSDOELSTELLING: Voor een nadere toelichting over de beleidsdoelstelling kan verwezen worden naar de nota aan de Vlaamse Regering bij de eerste principiële goedkeuring (VR 2020 1707 DOC.0880/1TER).

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

De Raad van State verleende op 6 april 2021 zijn advies 68.901/3 (bijlage 1).

De Vlaamse Regering keurde het voorontwerp van decreet een tweede maal principieel goed op 12 februari 2021 (VR 2021 1202 DOC.0148).

De Vlaamse Regering keurde het voorontwerp van decreet een eerste maal principieel goed op 17 juli 2020 (VR 2020 1707 DOC.0880).

De Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens (hierna VTC) gaf op 8 september 2020 advies.

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (hierna VVSG) heeft op 21 oktober 2020 advies gegeven.

De Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (hierna SARC) verleende op 23 oktober 2020 een positief advies.

Op 9 december 2020 werd onderhandeld over de personeelsgebonden aangelegenheden in de onderafdeling 'Vlaams Gewest en Vlaamse Gemeenschap' van de eerste afdeling van het comité voor de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten. Deze onderhandelingen leidden tot het protocol nr. 2021/1 en het eindverslag nr. 2021/1.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Overeenkomstig de tweede principiële goedkeuring van 12 februari 2021, is advies ingewonnen bij de Raad van State. Het gewijzigd voorontwerp van decreet en memorie wordt hierbij voor definitieve goedkeuring voorgelegd.

Op hoofdlijnen zijn de belangrijkste wijzigingen sedert de tweede goedkeuring de volgende:

- 1) *Straatnaamwijziging*. Er wordt geëxpliciteerd dat de versoepelde procedure voor straatnaamwijzigingen enkel geldt voor naamswijzigingen die noodzakelijk zijn door de samenvoeging van gemeenten en dat gemeenten wijzen op de bezwaarmogelijkheden voor de personen die de naamswijziging aanbelangt (art. 2);
- 2) *Onverenigbaarheid*. De nieuwe onverenigbaarheid tussen het mandaat van gemeenteraadslid en personeelslid van een sociale huisvestingsmaatschappij wordt aangepast en beperkt tot de leidend ambtenaar van de sociale huisvestingsmaatschappij (art. 30);
- 3) *Fractievorming*. De nieuwe regeling over de fractievorming bij de gemeenteraadsverkiezingen, die verbonden is aan de aanduiding en benoeming van de burgemeester wordt niet doorgetrokken naar de districtsraadsverkiezingen (art. 6, 11, 57, 58).
- 4) *Transitiemanager*. In geval van fusie kan het bestuur een transitimanager aanstellen en bij ontstentenis daarvan, neemt de coördinator de transitietaak op (art. 68).

Bovenstaande wijzigingen leidden tot een vernummering van de artikels. Op advies van de Raad van State zijn er ook een aantal technische verbeteringen doorgevoerd aan de artikelen 41, 45, 74, 90 en 124. Daarnaast werden nog technische wijzigingen doorgevoerd aan de artikelen 7 en 54. Deze wijzigingen staan los van het advies. Gelet op de aard en evidentie van deze wijzigingen behoeven ze geen nadere toelichting.

B. TOELICHTING BIJ ADVIES 68.901/3 VAN DE RAAD VAN STATE

1. Vormvereisten – advies van de Vlaamse Toezichtscommissie (advies randnummer 3.3)

Volgens de Raad van State voorziet artikel 36, lid 4, van de algemene verordening gegevensbescherming (AVG), gelezen in samenhang met artikel 57, lid 1, c), en overweging 96 ervan, in een verplichting om de toezichthoudende autoriteit, bedoeld in de wet van 3 december 2017 'tot

oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit', te raadplegen bij het opstellen van een voorstel voor een door een nationaal parlement vast te stellen wetgevingsmaatregel, of een daarop gebaseerde regelgevingsmaatregel in verband met verwerking.

Inmiddels werd bij artikel 10/1 van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer de Vlaamse toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens opgericht. De Vlaamse toezichtcommissie (VTC) is een autonome dienst met rechtspersoonlijkheid en is als toezichthoudende autoriteit voor de verwerking van persoonsgegevens in de zin van artikel 36, lid 4, van de AVG verantwoordelijk voor het toezicht op de toepassing van de AVG door de instanties. Ingevolge artikel 51, lid 1, van de AVG kan immers elke lidstaat één of meer onafhankelijke overheidsinstanties, verantwoordelijk voor het toezicht op de toepassing van deze verordening, oprichten.

Sinds de bekendmaking van de aanstelling van de leden van de VTC door de Vlaamse Regering in het Belgisch Staatsblad d.d. 29 maart 2019, is de VTC ingevolge artikel 10/4, §1, van voornoemd decreet bevoegd om hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van het Vlaams Parlement of de Vlaamse Regering adviezen te verstrekken omtrent elke aangelegenheid met betrekking tot de verwerkingen van persoonsgegevens. Er moet aldus worden vastgesteld dat er in dit geval een advies is waarbij het ontwerp is getoetst aan de AVG.

2. Straatnaamwijziging bij fusie, art. 2 (advies randnummer 5.7)

Om fusies te faciliteren kunnen samenvoegende gemeenten een afwijkende, eenvoudigere procedure van straatnaamwijziging doorlopen. Gelet op deze ratio acht de Raad dat een afwijkende procedure kan worden verantwoord. De Raad adviseert evenwel om te expliciteren dat het toepassingsgebied van de afwijkende procedure beperkt is tot naamswijzigingen die noodzakelijk zijn door de samenvoeging van gemeenten en om de personen die deze naamswijzigingen aanbelangen effectief in de gelegenheid te stellen om opmerkingen en bezwaren te formuleren.

Het voorontwerp en de bijhorende memorie worden op dit punt aangepast, zodat het toepassingsgebied van artikel 4/1 van het decreet van 22 januari 1977 wordt beperkt in de zin van het advies van de Raad. Verder wordt in artikel 2 van het voorontwerp opgenomen dat gemeenten expliciet moeten verwijzen naar de bezwaarmogelijkheden bij het aanschrijven van personen op basis van artikel 4/1 van het decreet van 22 januari 1977.

3. Fractievorming bij districtsraadsverkiezingen, art. 6-7 (advies randnummer 7.4.4.)

Volgens de Raad vindt de nieuwe regeling rond fractievorming bij de gemeenteraadsverkiezingen zijn verantwoording in de regeling rond de aanduiding van de burgemeester. Deze regeling doortrekken naar de districtraadsverkiezingen terwijl de districtsburgemeester nog steeds gekozen wordt door en onder de leden van het districtscollege, schendt het gelijkheidsbeginsel.

Dit advies over de regeling van fractievorming wordt bijgetreden. In het voorontwerp wordt de nieuwe regeling over fractievorming niet doorgetrokken naar de districtsraadverkiezingen. De memorie is navenant aangepast.

4. Onverenigbaarheid SHM, art. 30 (advies randnummer 8.4)

De Raad van State acht de onverenigbaarheid van het mandaat van gemeenteraadslid met het ambt van personeelslid van de sociale huisvestingsmaatschappij, tot wiens werkgebied de gemeente behoort, niet voldoende verantwoord.

Om tegemoet te komen aan het advies, wordt de onverenigbaarheid afgestemd op de onverenigbaarheid voor leidinggevende ambtenaren van een intergemeentelijk

samenwerkingsverband, die de Raad wel voldoende verantwoord achtte. De tekst van het voorontwerp van decreet en de memorie worden aangepast, in die zin dat de onverenigbaarheid voor de sociale huisvestingsmaatschappij beperkt wordt tot de leidinggevende ambtenaren.

5. Digitaal en hybride vergaderen, art. 31 (advies randnummer 9.2)

De Raad geeft aan dat de zin “De gemeenteraad kan enkel hybride vergaderen onder de uitzonderlijke omstandigheden vermeld in het huishoudelijk reglement.” tweemaal voorkomt. In artikel 31, 2° van het voorontwerp staat evenwel niet twee keer exact dezelfde vermelding. De zinnen zijn wel gelijkaardig, maar er is een vermelding voor de uitzonderlijke omstandigheden voor digitaal vergaderen en een vermelding voor de uitzonderlijke omstandigheden voor hybride vergaderen. Er werd voor gekozen om dit op te splitsen in 2 zinnen omdat de uitzonderlijke omstandigheden voor het digitaal vergaderen niet noodzakelijk dezelfde hoeven te zijn als deze voor hybride vergaderen.

6. Regeling transitie-manager, art. 66-67, vernummerd tot 68-69 (advies randnummer 12.2)

De Raad merkt op in zijn advies dat er een decretale regeling ontbreekt over wie de coördinatie van de samenvoegingsoperatie op zich moet nemen indien geen transitie-manager wordt aangesteld.

Het advies wordt bijgetreden, en om mogelijke discussies te vermijden wordt een terugvalregeling ingeschreven in het voorontwerp en wordt de memorie navenant aangepast. Als er geen transitie-manager wordt aangesteld, moeten de algemeen directeur-coördinator en de financieel directeur-coördinator die rol opnemen. Omdat het logischer lijkt dit te verduidelijken in hetzelfde artikel waarin de transitie-manager wordt geïntroduceerd, wordt deze regeling in artikel 68 van het ontwerpdecreet ingeschreven.

C. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Voor een artikelsgewijze toelichting bij de vermelde wijzigingen wordt verwezen naar de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet heeft geen financiële weerslag in de zin dat het geen meeruitgaven met zich meebrengt.

De garantieregeling die wordt ingeschreven in het Openruimtefonds is eveneens van toepassing op fusies met centrumsteden. Dat betekent dat ook zij in het geval van een samenvoeging van gemeenten, aanspraak maken op de som van de aandelen van de samen te voegen gemeenten. Dit komt in de feiten neer op de som van de aandelen van de niet-centrumsteden. Deze garantieregeling zorgt niet voor een meeruitgave op de Vlaamse begroting, maar neutraliseert wel een potentiële besparing in het geval van een samenvoeging tussen een centrumstad en een andere gemeente. Voor de overige samenvoegingen is de impact moeilijk in te schatten. Dit hangt af van de hoogte van het aandeel van de fusiegemeente in de hoofddotatie van het Gemeentefonds, de nieuw gevormde oppervlakte open ruimte van de fusiegemeente, en het samenspel tussen beide elementen in de berekening van het Openruimtefonds.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën is verleend op 23/06/2020. Het vermeldt dat het begrotingsakkoord niet vereist is.

B. ESR-TOETS

Het voorontwerp van decreet heeft geen meeruitgaven tot gevolg.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet laat het personeelsbestand van de Vlaamse overheid en de navenante personeelsbudgetten ongemoeid.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

De voorgestelde wijzigingen leiden niet tot bijkomende inzet van het personeel dat in dienst is en noopt evenmin tot werving van extra personeel of meerkosten voor de lokale en provinciale besturen. Ze geven geen aanleiding tot een toename van de werkingsuitgaven of lopende uitgaven van de lokale en provinciale besturen, noch geven ze aanleiding tot bijkomende investeringen of schulden. Aan de ontvangstenzijde, leiden ze niet direct tot bijkomende financiële middelen die aan de lokale en provinciale besturen ter beschikking gesteld moeten worden om het voorontwerp van decreet na te leven.

Conclusie: het voorontwerp van decreet heeft geen negatieve weerslag.

4. VERDER TRAJECT

Het ontwerp van decreet wordt na de definitieve goedkeuring ingediend bij het Vlaams Parlement.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar goedkeuring te hechten aan het bijgaande ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten, wat betreft versterking van de lokale democratie en de bijhorende memorie van toelichting;
- 2° de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen te gelasten voornoemd ontwerp van decreet en de bijbehorende memorie van toelichting, in naam van de Vlaamse Regering, in te dienen bij het Vlaams Parlement.

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR

Bijlagen:

Bijlage 1. Avies 68.901/3 van 6 april 2021 van de Raad van State